O93, f. 6vb; V630, f. 23va; N442, f. 23va; I83, f.

Coll. Ans. ded. 1. I,83 (**42–48** De…possumus); **2. IV,1** (**53-79** Sacerdotum…docuerunt); **3. I,74** (**86–103** Episcoporum…acceperunt); **4. I,11** (**110–140** Haec…consecrarunt); **5. I,109** (**145–150** Secunda…Abilius); **6. I,110** (**153–159** Tertia…direximus); **7. I,75** (**164–185** Inde…reliqua); 8. I,12 (**199–213** Si…reguntur); 9. II,135 (**264–281** Pro…nobis); 10. II,139 (**295–312** Doctor…separentur); 11. V,68 (**359–372** Parcat…linguam)

Ps.-Remedius 1. c. 14 (**53–79** Sacerdotum…docuerunt); **2. c. 15** (**246–258** Necesse…fiunt); **3. c. 16** (**279–289** Multum…monstravit); **4. c. 17** (**295–312** Doctor…separentur)

Burchard 1. I,4 (**53–79** Sacerdotum…docuerunt); **2. I,159** (**164–185** beati…reliqua); **3. I,178** (**199–213** Si…reguntur); **4. I,152** (**217–223** Accusatores…suspectus); **5. I,136** (**295–312** Doctor…separentur)

Sentenzen 1. c. 163 (**75–77** Presbyter…durandus); **2. c. 21** (**110–140** sacrosancta…consecrarunt,); **3. c. 2** (**110–213** Haec…reguntur); **4. c. 45** (**217–223** Accusatores…suspectus); **5. c. 75** (**264–270** Pro…sanitas); **6. c. 74** (**286–307** Sententia…praesumat,)

Anselm v. Lucca 1. VII,89 (**75–77** Presbyter…durandus); **2. VI,102** (**88–103** Illi…acceperunt); **3. I,66** (**110–213** Haec…reguntur); **4. I,2** (**110–213** sacrosancta…reguntur); **5. I,7** (**168–179** inter…fuerunt); **6. II,5** (**199–204** Si…declaratur); **7. III,14** (**217–223** Accusatores…suspectus); **8. VI,123** (**264–270** Pro…sanitas); **9. III,37** (**286–289** Sententia…monstravit); **10. VI,122** (**295–301** Doctor…discernit)

Bonizo 1. IV,51 (**110–156** Haec…constituit); **2. III,46** (**217–220** Accusatores…velint)

Coll. trip. 1.A 2,19 (**60–76** Episcopi…praeficiendus); **2. A 2,20** (**138–140** Prima…consecrarunt); **3. A 2,21** (**145–150** Secunda…Abilius); **4. A 2,22** (**153–157** Tertia…est); **5. A 2,22A** (**217–220** Accusatores…velint); **6. A 2,23** (**222–301** Inoffensus…discernit); **7. A 2,24** (**308–312** tam…separentur)

Ivo, Decr. 1. V,58 (**53–79** Sacerdotum…docuerunt); **2. V,98** (**60–76** Episcopi…praeficiendus); **3. V,2** (**138–140** Prima…consecrarunt); **4. V, 269** (**164–185** beati…reliqua); **5. V,294** (**199–213** Si…reguntur); **6. V,239** (**217–312** Accusatores…separentur); **7. V,250** (**295–312** Doctor…separentur)

Ivo, Pan. 1. IV,2 (**110–213** sacrosancta…reguntur); **2. IV,4** (**138–140** Prima…consecrarunt); **3. V,2** (**138–157** Prima…est); **4. IV,40** (**295–301** Doctor…discernit)

Polycarpus 1. II,34,1 (**75–77** Presbyter…durandus); **2. I,2,1** (**110–113** sacrosancta…Petrus); **3. I,1,1** (**168–175** inter…tradiderunt); **4. I,2,2** (**199–213** Si…reguntur); **5. V,1,4** (**217–223** Accusatores…suspectus); **6. IV,42,5** (**353–358** Si…sanantur)

Slg. in drei Büchern 1. II,3,1 (**75-77**: Presbyter ... durandus); **2. I,1,2** (**110-209** sacrosancta ... constituta; *Textarrangement*; 1. 110-113 sacrosancta ... Petrus; 2. 208-213 Haec ... reguntur; 3. 199-204 Si ... declaratur; 4. 208f. Haec ... constituta); **3. I,1,7** (**138-157** Prima ... est); **4. I,3,4** (**168-179** inter ... fuerunt); **5. II,32,48** (**217-223** Accusatores ... suspectus); **6. II,32,100** (**264-281** Pro ... nobis)

Gratian 1. D. LXXX, c. 3 (**63–76** Episcopi…praeficiendus); **2. D. XXII, c. 2** (**110–147** Haec…est); **3. C. III, q. 5, c. 2** (**217–223** Accusatores…suspectus); **4. C. VI, q. 1, c. 11 d. p.**

45vb; VD38, f. 41vb; SG670, p. 64b; Bcan4, f. 46r; E97, f. 22'ra; P102; BII13, f. 38rb; S105, f. 27r

CUIUS[a] SUPRA DE PATRIARCHIS ET PRIMATIBUS[b] AC RELIQUIS <V630, f. 23vb> EPISCOPIS, ET QUOD <O93, f. 7ra> ECCLESIA ROMANA CARDO[c] ET CAPUT SIT[d] OMNIUM ECCLESIARUM.

Bcan4: XXVIII

P102; BII13: XXVIII De epistola missa omnibus episcopis[e] et[f] reliquis sacerdotibus in qua bipertitus instruitur ordo sacerdotum et quod episcopi apostolorum presbyteri quoque teneant[g] locum septuaginta discipulorum et de ordinatione episcoporum et presbyterorum

<E97, f. 22'rb> [H. 28] Anacletus[h] servus Christi Iesu[i], in apostolica sede[j] a domino constitutus et a sancto Petro apostolorum principe presbyter ordinatus omnibus episcopis et reliquis Christi sacerdotibus <SG670, p. 65a> salutem.

Benedictus deus[k] et pater domini nostri Iesu Christi, qui benedixit nos in[l] omni benedictione spiritali in caelestibus <I83, f. 46ra> in Christo, sicut elegit nos in[m] ipso ante mundi constitutionem, ut essemus sancti et immaculati in conspectu eius in caritate, praedestinans[n] nos[o] in[p] adoptionem filiorum per Iesum Christum in ipsum[q] secundum propositum voluntatis

4 a *Überschrift*] EPISTOLA ANACLETI DE PRESBYTERIS EPISCOPIS METROPOLITANIS PRIMATIBUS VEL PATRIARCHIS *SG670;* EPISTOLA tercia anacleti papae *P102; Überschrift fehlt BII13;* **5** b privatibus *Bcan4* **7** c CARDO *fehlt VD38* | d SIT OMNIUM ECCLESIARUM] OMNIUM ECCLESIARUM SIT *V630* **10** e episcopis *korr. aus* episcopus *P102* | f ac *BII13* **12** g teneant locum] locum teneant *BII13* **15** h necletus *S105* **16** i Iesu *fehlt VD38; P102; BII13* | j sede a domino *korr. aus* sede *BII13* **20** k deus *fehlt I83* **21** l in *fehlt Bcan4* **23** m in ipso *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **25** n praedistinans *O93; N442; SG670; Bcan4* | o nos in *korr. aus* nos *SG670* | p in *fehlt S105* **26** q idipsum *I83; S105;* idipsum *korr. aus* ipsum *SG670*

3. Anacletus-Brief,20–41 Benedictus…Christo] Ephes. I. 3-12.

(**266–281** Capite…nobis); **5. C. II, q. 7, c. 12** (**286–289** Sententia…monstravit); **6. Gratian C. II, q. 7, c. 27 dict. p.** (**286–289** Sententia…monstravit); **7. C. XXIV, q. 3, c. 14** (**308–312** tam…separentur)

suae in laudem gloriae gratiae suae, in qua gratificavit nos in dilecto filio suo, in quo habemus redemptionem per sanguinem eius, remissionem peccatorum secundum divitias gratiae eius, qua[r] abundavit[s] in[t] nobis in omni sapientia et prudentia, <VD38, f. 42ra> ut notum faceret nobis sacramentum voluntatis suae secundum bonum placitum eius, quod proposuit in eo, in[u] <BII13, f. 38va> dispensatione[v] plenitudinis[w] temporum, instaurare[x] omnia in Christo, quae in caelis et quae in terra sunt, in ipso. In quo[y] etiam sorte vocati sumus praedestinati[z] secundum propositum[a] eius, qui omnia operatur[b] secundum consilium[c] voluntatis suae, ut simus[d] in laudem gloriae eius, qui ante <SG670, p. 65b> speravimus in Christo.

De[e] primatibus, carissimi, super quibus me quidam vestrum consuluerunt[f] [g], aut[h] [i] si esse <S105, f. 27v> deberent an non, quantum[j] hactenus de his a beato Petro apostolo et a[k] reliquis apostolis et a beato Clemente[l], nostro sancto praedecessore et martyre, novimus statutum[m], denegare vobis <I83, f. 46rb> minime possumus. <N442, f. 23vb> Et quis[n] est, qui quaerentibus fratribus denegare possit dubitationes[o] vel[p] necessitates eorum?

I83; Bcan4; BII13; S105: De bipertito ordine sacerdotum

VD38: Quod bipertitus sit ordo sacerdotum

---

30 r quam *V630;* quae *I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* **31** s abundabit *SG670; S105;* superabundavit *korr. aus* abundavit *E97* | t i *Bcan4* **34** u in *fehlt V630* | v dispensationem *S105* **35** w plenitudini *V630* | x instaurare *korr. aus* instaure *VD38* **36** y qua *korr. aus* quo *N442;* qua *E97* **37** z predestinati *korr. aus* predistinati *N442;* praedistinati *O93* **38** a propositum eius, qui omnia operatur secundum consilium *fehlt VD38* | b operantur *SG670; S105* **39** c consilium *fehlt V630, am Rande* R*;* propositum *E97* | d scimus *Bcan4* **42** e *am Rande* Nota *V630; am Rande drei Punkte N442* **43** f *am Rande* interrogaverunt *VD38* | g consuluerant *P102* | h aut *fehlt SG670; S105;* ut *korr. aus* aut *E97* | i aut si] ausi *Bcan4* **44** j quantum *korr. aus* quante *V630* **45** k a *fehlt N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **46** l clemete *I83* **47** m statum *Bcan4* **48** n qui *O93; VD38; BII13* **49** o dubitationes vel necessitates] de dubitatione vel necessitate *E97* **50** p et *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105*

Sacerdotum[q] [r], fratres, ordo bipertitus est, et sicut dominus[s] [t] illum constituit, a nullo debet perturbari. Scitis autem[u] a domino apostolos esse electos et constitutos et postea per diversas provincias ad praedicandum dispersos. Cum vero messis coepit[v] crescere, videns paucos esse operarios ad eorum adiumentum septuaginta eligi praecepit discipulos. <E97, f. 22'va> Episcopi[w] vero domini[x] apostolorum, presbyteri quoque septuaginta discipulorum locum tenent.

Episcopi autem non in castellis[y] aut modicis civitatibus debent constitui[z], sed presbyteri per castella et modicas civitates atque villas debent ab episcopis ordinari et poni, singuli tamen per <V630, f. 24ra> <VD38, f. 42rb> singulos[a] titulos suos. Et episcopus non ab uno, sed <SG670, p. 66a> a pluribus debet episcopis ordinari, et, ut dictum est, non <BII13, f. 38vb> ad modicam civitatem, ne vilescat nomen episcopi, aut[b] aliubi[c], sed[d] ad[e] honorabilem urbem titulandus[f] et denominandus[g] est.

VD38; I83; Bcan4: De presbyteris ut in ecclesia[h] in qua ordinati[i]

---

53 q *am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* | r Sacerdotum fratres *korr. aus* Sacerdotum *O93* **54** s dominus] dominus dominus *O93* | t dominus illum] illum dominus *S105* **55** u autem *fehlt Bcan4* **57** v coepisset *V630; E97* **60** w *am Rande* Nota *O93* | x domini *fehlt N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **63** y castellis *korr. aus* castel *I83* **64** z constitutii *VD38* **67** a singulos titulos *korr. aus* titulos singulos *Bcan4* **71** b *am Rande* in quolibet loco *VD38* | c alicubi *korr. aus* aliubi *V630;* alibi *SG670; S105* | d quam *korr. aus* sed *SG670* | e ad honorabilem urbem] honorabili urbi *I83; Bcan4 ; honorabili urbe SG670; honorabili urbe S105* **72** f titulandus et denominandus est] titulandus est et denominandus *korr. aus* titulandus et dominandus *SG670* | g dominandus *SG670* **73** h ecclesia in qua] ecclesiis in quibus *I83; Bcan4* | i ordinati] ordinati sunt *I83;* ordinantur *Bcan4*

57–58 Cum…operarios] Luc. X. 2. **60–62** Episcopi…tenent] c. 13. conc. Neoces. Cf. supr. c. 24, Dam. de corep. **63–66** Episcopi…poni] Zachar. pp. ep. ad Bonif. (int. ep. S. Bonif. no. 52). Cf. Clem. 29, Dam. de corep. **67–69** Et…ordinari] c. 1. apost. **69–72** non…est] Zachar. pp. ep. ad Bonif. (int. ep. S. Bonif. no. 52).

---

3. Anacletus-Brief,55 autem] *fehlt* DG$_1$ | a…apostolos] apostolos a Domino DB$_1$; ID$_1$ **60** vero…domini] *fehlt* CT$_1$; ID$_2$ | domini] *fehlt* RC$_1$; DB$_1$; ID$_1$ **63** aut] aut in DB$_1$; neque in CT$_1$; ID$_2$ **67–77** Et…durandus] *fehlt* RC$_1$; DB$_1$; ID$_1$ **71** aut…aliubi] *fehlt* ID$_2$; DG$_1$ | urbem] *fehlt* CT$_1$; ID$_2$; DG$_1$

sunt in[j] ea diebus vitae suae perdurent

Presbyter vero ad qualemcumque locum vel ecclesiam[k] in[l] eo constitutam[m] est praeficiendus[n] atque[o] in ea diebus vitae suae durandus[p]. Amplius quam isti duo ordines <I83, f. 46va> sacerdotum nec nobis a[q] deo collati[r] sunt nec apostoli docuerunt.

O93; VD38: De ordinatione episcoporum

V630; E97: DE ORDINE EPISCOPORUM ET PRIMATUM

Bcan4: XXVIIII

P102; BII13: XXVIIII De[s] ordinatione episcoporum Quod unus sit ordo episcoporum Item de primatibus et patriarchis de archiepiscopis et metropolitanis

[H. 29] Episcoporum vero ordo unus est, licet[t] sint primates illi, qui primas civitates tenent, qui et in quibusdam locis patriarchae[u] a nonnullis vocantur. Illi autem, qui in[v] metropoli a beato Petro ordinante domino et a[w] praedecessore nostro, praedicto sancto Clemente seu a nobis constituti sunt, non omnes primates vel patriarchae <Bcan4, f. 46v> esse possunt, sed illae urbes, quae praefatis et priscis[x] temporibus primatem[y] tenuere, episcopi[z] eorum[a] patriarcharum aut primatum[b] nomine[c] [d] fruantur, reliquae vero

---

74 j in ea *fehlt I83; Bcan4* **75** k ecclesiam] ecclesiam quę *SG670; S105* **76** l ab *korr. aus* in *O93* | m constituta *I83; SG670; Bcan4; S105* | n *am Rande* praeponendus *VD38* | o atque in ea diebus vitae suae durandus *fehlt V630* **77** p perdurandus *VD38; P102; BII13* **78** q a deo *fehlt SG670; S105* **79** r *am Rande* dati attributi *VD38* **83** s De ordinatione episcoporum *fehlt BII13* **86** t licent *S105* **88** u patriarchę a *korr. aus patriarchę VD38* **89** v in *fehlt Bcan4* **90** w a *fehlt V630* **93** x *am Rande* antiquis *VD38* **94** y primatum *V630; E97;* primatum *korr. aus* primatem *SG670* | z episcopi eorum] episcoporum *V630; E97* | a earum *I83; Bcan4* **95** b primatuum *korr. aus* primatum *SG670* | c *interlinear* ū *SG670* | d nomine fruantur reliquae vero metropoles archiepiscoporum aut metropolitanorum, et non patriarcharum aut primatum *fehlt I83; VD38*

86–88 licet…vocantur] sec. c. 6. conc. Afric. (D.). **88–97** Illi…nominibus] sec. c. 12. conc. Chalc. (D.) Cf. Clem. 28. 29, Iul. 12, Fel. II. pp. 12. xiii. (Annic. 3, Steph. 9).

---

75 Presbyter] Presbyteris $3L_1$ | vero] *fehlt* $74T_1$; AL_1; PG_1; $3L_1$ **75–76** vel…constitutam] constitute ecclesie CT_1; constitute in eo ecclesie ID_2; in eo constitutae ecclesiae DG_1 **76** praeficiendus] prefiniendus $3L_1$ ea] eo $3L_1$ **77** durandus] perdurandus $74T_1$; AL_1; PG_1; $3L_1$ **78** a…deo] *fehlt* DB_1 **90** praedicto] *fehlt* AL_2 **93** praefatis…et] *fehlt* AL_2 **95–97** nomine…primatum]

metropoles archiepiscoporum aut metropolitanorum, et non patriarcharum aut[e] primatum[f] utantur nominibus, quia[g] haec eadem et leges saeculi in suis continentur[h] principibus. <SG670, p. 66b> Aliae autem primae[i] civitates, quas[j] vobis conscriptas in quodam[k] tomo mittimus[l], a sanctis apostolis et a beato Clemente sive a nobis primates <BII13, f. 39r> praedicatores[m] acceperunt.

VD38; S105: De primatu romanę[n] ecclesię

Bcan4: XXX

P102; BII13: XXX Quod Romana ecclesia ab ipso domino salvatore nostro primatum obtinuerit et quod eam beatissimi Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt ideoque et prima sedes dicenda

[H. 30] Haec vero sacrosancta[o] Romana et apostolica ecclesia non <VD38, f. 42va> ab apostolis, sed ab ipso domino salvatore nostro primatum obtinuit, sicut ipse beato Petro apostolo dixit: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo ecclesiam meam, et portae[p] inferi non praevalebunt adversus eam, et tibi dabo claves regni caelorum. Et quaecumque <I83, f. 46vb> ligaveris super terram, erunt[q] ligata et in caelo[r], et quaecumque solveris super terram, erunt soluta et in caelo. Adhibita[s] [t] est etiam societas in eadem <S105,

97 e et *SG670; S105* | f primatuum *korr. aus* primatum *SG670* **98** g quia *korr. aus* qui *V630; N442* | h continent *I83; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105; continenter VD38* **99** i primates *SG670; S105* **100** j quas *korr. aus* quos *S105* | k *am Rande* quodam libro *VD38* **101** l *am Rande* divisione *V630* **102** m praedictatores *SG670; S105* **104** n romana *S105* **110** o sacrasancta *V630;* sacrosancta *korr. aus* sacrosancto **114** p portae *korr. aus* porta *N442* **117** q erunt ligata] erit ligatum *S105* | r caelis *I83; SG670; Bcan4; S105* **119** s *am Rande* addita *VD38; am Rande* Nota *E97* | t Adhabita *E97*

110–157 Haec … est] conc. Nicen. praef. in cod. Quesnell. (Leon. M. ep. ed. Ballerin. 3, 23). Cf. Marcelli 1, Iul. 6.

98 continentur] continuerunt AL_2 **110–111** et … ecclesia] ecclesia et apostolica BS_1; AL_3 **111** ab[1] … apostolis] apostolicis BS_1 **113** beato … Petro] BS_1 | Petrus] Petrus et reliqua PG_2; AL_4; IP_1 **113–194** et … lenitatis] *fehlt* IP_1 **113–205** et … declaratur] et reliqua $3L_1$ **113–116** super … caelorum] reliqua $74T_3$ **114–118** et … erunt] et reliqua usque DG_2; BS_1; AL_3 **114–119** et … caelo] *fehlt* $74T_2$ **116–205** Et … declaratur] *fehlt* $74T_3$ **119** etiam] *fehlt* DG_2

f. 28r> Romana urbe beatissimi apostoli[u] Pauli vasis electionis, qui[v] uno die <E97, f. 22'vb> unoque[w] tempore gloriosa morte cum Petro sub principe Nerone agonizans[x] coronatus est, et ambo sanctam Romanam ecclesiam consecrarunt, aliisque omnibus urbibus in universo mundo eam sua <N442, f. 24ra> praesentia atque[y] venerando triumpho praetulerunt. Et licet pro[z] omnibus assidua apud deum omnium <SG670, p. 67(97)a> sanctorum fundatur oratio, his tamen verbis Paulus <O93, f. 7rb> beatissimus[a] apostolus Romanis[b] proprio[c] cyrographo pollicetur dicens: Testis enim[d] mihi[e] est deus[f], cui ego[g] servio in spiritu meo[h] in evangelio <V630, f. 24rb> filii[i] eius, quod sine intermissione memoriam <BII13, f. 39rb> vestri facio semper in orationibus meis.

V630; I83; Bcan4: DE SEDE[j] ROMANA ET ALEXANDRINA ATQUE ANTIOCHENA

S105: De ordine sedium

Prima[k] [1] ergo sedes est caelesti[m] beneficio Romana[n] ecclesia, quam, ut memoratum est, beatissimi Petrus et Paulus suo martyrio consecrarunt.

---

120 u apostoli Pauli] pauli apostoli *V630; N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* **121** v *am Rande* N *SG670* | w unoque] uno quoque *V630; E97* **123** x *am Rande* pugnans *VD38* **126** y aut *Bcan4* **127** z prę *V630* **129** a beatissimus apostolus] apostolus beatissimus *E97* **130** b romanis *korr. aus* romanus *N442* | c *am Rande* propria manus scriptura *VD38* **131** d enim *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | e mihi est] est mihi *VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* | f dominus *VD38* | g est *O93;* ego *fehlt V630; E97* **132** h meo *korr. aus* me *O93* | i fili *N442* **135** j SEDE *fehlt Bcan4* **138** k Prima ergo *korr. aus* Prima *V630* | l Prima ergo sedes est] Primam ergo sedem *P102* | m *am Rande* celesti munere *VD38* | n Romana ecclesia] romanae ecclesiae *V630; I83; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105;* romana ecclesia *korr. aus* romanae ecclesiae *N442;* romane ecclesiae *korr. aus* romana ecclesiae *VD38*

---

120 apostoli … Pauli] Pauli apostoli DG$_2$ **121** unoque] uno quoque 74T$_2$; eodemque DG$_2$ **122** gloriosa … Petro] cum Petro gloriosa morte DG$_2$ **122–123** sub … agonizans] *fehlt* DG$_2$; BS$_1$; AL$_3$ **124** Romanam … ecclesiam] ecclesiam Romanam DG$_2$ | consecrarunt] consecraverunt DG$_2$; BS$_1$; AL$_3$ | aliisque] atque aliis DG$_2$ **124–125** omnibus … urbibus] urbibus omnibus DG$_2$ **125–126** eam … atque] tam ... quam DG$_2$ **126–134** Et … meis] *fehlt* 74T$_2$ **128** fundatur] effundatur DG$_2$ **130** apostolus] *fehlt* DG$_2$ **131** ego] *fehlt* DG$_2$; AL$_3$ **138** ergo] *fehlt* CT$_2$; ID$_3$ | beneficio] beneficio fundata 3L$_3$ **140** consecrarunt] consecraverunt BS$_1$; 3L$_3$

O93: De sed[e ro]mana[et alex]andr[ina]atque a[ntiocena]

VD38: de romana et alexandrina atque antiochia

Bcan4: XXXI

P102; BII13: XXXI De secunda sede alexandrinae eccclesiae

[H. 31] Secunda autem sedes apud <VD38, f. 42vb> Alexandriam beati Petri nomine a[o] Marco eius discipulo atque evangelista[p] consecrata est, <I83, f. 47ra> quia ipse[q] et in Aegypto[r] primum verbum veritatis directus a Petro praedicavit et gloriosum suscepit martyrium, cui venerabilis successit Abilius.

Bcan4: XXXII

P102; BII13: XXXII De tertia sede antiochene ęcclesiae

[H. 32] Tertia vero sedes apud Antiochiam, id[s] [t] est beati Petri apostoli, habetur honorabilis, quia illic, priusquam Romam[u] veniret, habitavit et Ignatium[v] episcopum[w] constituit, et illic primum[x] nomen christianorum novellae gentis exortum est. Reliquas vero, ut praediximus, in quodam tomo prolixitatem vitantes[y] epistolae[z] vobis conscriptas[a] direximus.

N442: Mentio canonum apostolorum

Bcan4: XXXIII

P102; BII13: XXXIII Ut episcopi singularum gentium sciant quis inter eos sit primus

[H. 33] Inde[b] <SG670, p. 67(97)b> namque et beati apostoli inter[c] se statuerunt, ut episcopi singularum

---

146 o a *korr. aus* et *SG670;* a] a beato *E97;* et *S105* **147** p evangelista *korr. aus* evangelistę *SG670;* evangelistę *S105* **148** q ipse et *korr. aus* ipse *I83* | r egyptum *VD38; P102; BII13* **153** s *am Rande* vel eiusdem *V630* | t id est] item *VD38; P102; BII13; id est fehlt SG670; S105; eiusdem E97* **155** u romanam *Bcan4* v ignatium *korr. aus* ignantium *BII13* **156** w episcopum constituit] constituit episcopum *SG670* | x primum nomen] nomen primum *N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13;* nomen primum *korr. aus* quidem primum *S105* **159** y *am Rande* prohibentes *VD38* | z epistolas, *interlinear* i *SG670;* epistolas *S105* | a *interlinear* i *SG670* **164** b *am Rande drei Punkte N442* **165** c inter se statuerunt] statuerunt inter se *I83*

165–166 ut… esset] c. 35. apost.

---

146 Alexandriam] Alexandriam que CT_3; ID_3 **148–150** quia… Abilius] *fehlt* AL_3 **153** id… est] eiusdem AL_3; CT_4; ID_3; $3L_3$; DG_2 **155** Romam… veniret] veniret Romam CT_4; ID_3 | habitavit] *fehlt* CT_4 **157** novellae… gentis] *fehlt* AL_3; $3L_3$; DG_2 **157–167** Reliquas… et] Et post pauca AL_3; DG_2 **164** beati] beati etiam DB_2; ID_4

scirent gentium, quis inter eos primus esset, quatenus ad eum[d] potior[e] eorum sollicitudo pertineret. Nam et inter beatos apostolos quaedam fuit discretio. Et licet omnes essent apostoli, Petro tamen a domino est concessum, et ipsi inter se <BII13, f. 39va> idipsum[f] voluerunt[g], ut[h] reliquis omnibus praeesset apostolis, et cephas, id est caput, et principium teneret apostolatus.

BII13: quare beatus petrus apostolatus sit cephas

Qui[i] et[j] eandem[k] formam suis successoribus et reliquis episcopis tenendam tradiderunt. Et <I83, f. 47rb> non solum hoc in novo testamento est <VD38, f. 43ra> constitutum, sed etiam in veteri fuit. Unde scriptum est: Moyses et Aaron in sacerdotibus eius, id est primi inter eos fuerunt. Et quamvis[l] ita sit ordinatum, nemo[m] tamen, quod suum est, quaerat, sed quod alterius. Unde ait[n] beatus apostolus Paulus[o]: Unusquisque placeat <E97, f. 25ra> proximo suo in bonum ad aedificationem[p]. Et sicut ipse salvator suis[q] ait discipulis: Qui maior est vestrum, erit minister vester, et reliqua. Et licet super his aliqua[r] dicta sint[s], repetentes[t] <Bcan4, f. 47r> tamen[u] saepius admonemus, ut semper in omnibus et ab omnibus

---

167 d eos *Bcan4* | e *am Rande* maior *VD38* **170** f ipsum *P102* **171** g voluerunt *korr. aus* voluerint *BII13* | h ut *fehlt BII13* **174** i *am Rande* | j et *korr. aus* et in *SG670* | k eandem *korr. aus* eadem *P102* **179** l quamvis] quamvis id *korr. aus* quamvis *SG670* **180** m nemo *korr. aus nomen S105* **181** n et *SG670; S105* | o Paulus] paulus suis ait discipulis *SG670; S105* **183** p ędificationem *korr. aus* ęficationem *Bcan4* | q suis ait] ait suis *SG670; E97* **185** r aliqua] aliqua iam *korr. aus* aliqua *SG670* | s sint *korr. aus* sunt *SG670;* sunt *S105* **186** t repetentes *korr. aus* repentes *S105* | u tamen sępius *korr. aus* sępius tamen *SG670*

167–171 Nam…apostolis] Leon. M. ep. 14. c. 11. (1, 691). Cf. Clem. 29, Melch. 3, Iul. 9, Vigil. 7. **178** **178** Moyses…eius] Ps. XCVIII. 6. **180–181** nemo…alterius] I Cor. X. 24. **182–183** Unusquisque…aedificationem] Rom. XV. 2. **184–185** Qui…vester] Matth. XXIII. 11.

---

169 essent…apostoli] apostoli essent AL$_5$; ID$_4$; PG$_3$; 3L$_4$ | tamen] autem 3L$_4$ **169–170** est…concessum] concessus est primatus ID$_4$; concessum est PG$_3$; DG$_2$ **170** idipsum] *fehlt* ID$_4$ **170–171** idipsum…voluerunt] voluerunt id ipsum DG$_2$ **171** et] *fehlt* DB$_2$ **172** caput…principium] ut Petrus principatum DB$_2$; ID$_4$ **177** veteri] Veteri Testamento ID$_4$ **179–205** Et…declaratur] Et post pauca DG$_2$; AL$_3$; Item AL$_4$ **184** discipulis] apostolis ID$_4$

vitentur[v] <SG670, p. 68a> elationes[w] mentis et corporis. Et quantum maior unusquisque videtur esse, tantum sit humilior, sicut dominus salvator noster non venit ministrari, sed ministrare.

<S105, f. 28v> Et si frater[x] aliquis[y] praeoccupatus fuerit in quodam[z] delicto, vos, qui spiritales estis, instruite eum[a] spiritu lenitatis.

Bcan4: XXXIIII

P102; BII13: XXXIIII Ut difficiliores causae ad apicem romanę sedis referantur ut apostolico terminentur iudicio cuius sedis auctoritate omnes ecclesiae reguntur

[H. 34] Si quae[b] <V630, f. 24va> vero causae[c] difficiliores[d] <N442, f. 24rb> inter vos ortae fuerint, ad huius sanctae sedis apicem eas quasi ad caput referte, ut apostolico terminentur iudicio[e], <I83, f. 47va> <BII13, f. 39vb> quia sic domino[f] velle[g] ab[h] eoque ita constitutum esse antedictis testimoniis declaratur[i].

O93; V630; E97: Quod romana[j] ecclesia cardo est omnium ecclesiarum

S105: Ut sedes apostolica caput sit et ipsa omnes regat ecclesias

---

188 v vitentur *korr. aus vitantur S105* | w electiones *N442; VD38; P102; elationes korr. aus electiones BII13* **192** x fratres *N442; I83; Bcan4* | y aliquis *fehlt SG670; S105* **193** z aliquo *V630; E97* **194** a eum] eum in *SG670; S105* **199** b qua *I83;* quae *korr. aus* qua *Bcan4* | c causa *VD38* **200** d *am Rande* profundiores *VD38* **202** e iudcio *I83* **203** f dominum *V630; VD38; P102; BII13* deum *SG670* | g vaelle *korr. aus* valle *Bcan4;* velle] velle est *S105* | h ab eoque] habeo quod *SG670;* abeo quod *S105* **205** i declaratur *korr. aus* declarantur *O93* **206** j romana *korr. aus* roman *E97*

190–191 sicut…ministrare] Matth. XX. 28. **192–194** Et…lenitatis] Galat. VI. 1. **199–202** Si…iudicio] sec. Innoc. I. ep. ad Vict. Rothom. c. 3. (H. no. 7). Ben. II. 381. III. 109. Cf. supra c. 17, Zeph. 6, Gai. 7, Marcelli 2, Iul. 5, Vigil. 7, Pelag. II. pp. ep. 1. **201** ad[1]…caput] sec. Innoc. I. ep. ad Felic. Nucer. pr. (H. no. 9). Cf. Evar. 1, Sixt.I. pp. 5, Marcelli 2, Iul. 6, Dam. de corep., Anast. I. pp. ep. 1, Fel. IV. pp. ep. 1.

---

199 Si] Igitur si $74T_3$; IP_1; $3L_2$ | vero] *fehlt* $74T_3$; AL_6; PG_4; $3L_2$ **201** sanctae…sedis] sedis sancte IP_5 | eas] *fehlt* IP_5 **203–205** quia…declaratur] *fehlt* IP_1 **203** domino] Deum DB_3; IP_5 **203–204** ab…eoque] et ab eo IP_5 **204** testimoniis] terminis IP_5

Haec vero apostolica sedes cardo[k] et caput[l], ut factum[m] est a domino et non ab alio, est[n] constituta,

VD38: De acusatoribus

et sicut cardine ostium regitur, sic huius[o] sanctae sedis auctoritate omnes ecclesiae domino disponente reguntur.

V630; I83; E97; S105: DE ACCUSATORIBUS

Bcan4: XXXV

P102; BII13: XXXV De accusatoribus et testibus

[H. 35] Accusatores[p] autem et testes esse non possunt, qui ante hesternum aut nudiustertius[q] die[r] inimici fuerunt, ne irati nocere cupiant, ne laesi se[s] ulcisci[t] velint.

O93: De accu[sa]toribus

Inoffensus[u] igitur accusatorum et testium affectus quaerendus est, <VD38, f. 43rb> et[v] non suspectus[w]. Causam enim vestram alieno nolite committere[x] iudicio. <SG670, p. 68b> Valde enim iniquum est, ut

---

209 k *am Rande* sumitas principium *VD38* | l caput ut] caput *korr. aus* caput ut *V630* **210** m fatum *O93; N442; interlinear* vel ta *V630;* fatum *korr. aus* factum *SG670; E97* | n est *fehlt V630; E97* **212** o hius *P102* **218** p*am Rande* z *V630; am Rande* Nota *E97* **219** q nudiustertium *SG670; S105* | r diem *V630; I83; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; P105* **220** s se ulcisci] ulcisci se *N442; I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* t *am Rande* vindicare *VD38* **223** u *am Rande* Inlesus *VD38* **224** v et *fehlt E97* | w susceptus *N442; I83* **225** x *am Rande* tradere *VD38*

218–224 Accusatores…suspectus] Ambros. ep. 5. no. 2. (2, 765). Cf. Fab. 13, Steph. 11. (ad verba: ne irati etc.) Symm. syn. V., Ioh. I. pp. ep. 1. **225–226** Causam…iudicio] Ambros. ep. 40. (2, 955). Cf. Corn. 5.

---

209 Haec…vero] Ergo hec IP_1; $3L_2$ | vero] *fehlt* AL_4 | cardo…caput] caput et cardo DG_2; AL_3; AL_4 | ut] *fehlt* DB_3 **209–210** ut…factum] facta IP_5 **209–210** ut…est[1]] omnium ecclesiarum $74T_3$; AL_4; IP_1; $3L_2$ **210** factum] prefatum AL_3; DG_2 | est[2]…constituta] constituta est DG_2 **212** sanctae] sanctae apostolicae DG_2 **218** Accusatores…possunt] Non possunt esse accusatores vel testes BS_2 | autem] *fehlt* $74T_4$; AL_7; CT_5; ID_6; PG_5; $3L_5$; DG_3 | et…esse] esse et testes PG_5; $3L_5$ **219** ante] *fehlt* PG_5 **219–220** ante…fuerunt] in proximo facti sunt inimici BS_2 **219** aut…die] diem aut nudiustertius AL_7; PG_5; $3L_5$; DG_3 | die] *fehlt* PG_5 **220** cupiant] quaerant BS_2 | ne[2]] vel BS_2 | se] *fehlt* AL_7 | se…ulcisci] ulcisci se DB_4; $3L_5$ **221** velint] cupiant PG_5 **223** Inoffensus] In offensis DB_4; $3L_5$ **225–250** Causam…formidant] Quod inoffensus querendus sit affectus accusatorum et testium Et paulo inferius CT_6; ID_6

omissis[y] suis alii[z] [a] quilibet[b] [c] illorum[d] se causis immisceant, quoniam nullis[e] in locis spiritalis[f] cura deficit[g], sed[h] per[i] omnia, qua[j] [k] nomen dei praedicatur, extendit[l]. Studendum est omnibus, ut[m] non[n] aemulationes[o] malae, sed piae sint inter vos dilectiones, quia in hoc vos omnes domini discipulos esse veros noverint, si dilectionem habueritis ad invicem. Ex[p] omni ergo[q] genere plurimos deus dignatur attrahere, quos erutos[r] de potestate tenebrarum <I83, f. 47vb> transferat in regnum filii caritatis suae, et[s] de[t] vasis irae faciat vasa misericordiae. Unde nos[u] summopere studendum est, ut cooperatores simus[v] gratiae dei, quia[w] ad hoc vocati sumus eiusque familiari colloquio sociati[x] <BII13, f. 40ra> et sacerdotes sacrati, ut fructuosos illi manipulos reportemus[y] cooperante gratia eius.

O93; N442; VD38: Ut episcopi a subditis timeantur

Bcan4: XXXVI

P102; BII13: XXXVI Ut episcopi a subditis timeantur et ab ipsis corrigantur

[H. 36] Necesse[z] est enim, ut rectores a subditis timeantur ab ipsisque corrigantur, <E97, f. 25rb> ut

---

227 y *am Rande* dimissis *VD38* | z *interlinear* vel cui *E97* | a ali *I83;* aliqui *SG670; S105;* alio *Bcan4* | b *am Rande* quicumque *VD38* | c quibuslibet *SG670;* quilibet] quibus licet *S105* | d aliorum *I83; SG670; Bcan4; S105* **228** e nullus *Bcan4; P102* | f spiritalis *korr. aus* spiritalibus *V630;* spiritualibus, *interlinear* vel is *E97* **229** g deficit *korr. aus* defici *Bcan4* | h sed] sed se *V630; E97* | i super *S105* | j *am Rande* ubi *VD38; am Rande* R *BII13* | k quia *I83; E97* **230** l extenditur *SG670; S105* | m *am Rande* vel ne *V630* **231** n est *V630* | o *am Rande* Odia sive desideria et amores *VD38* **234** p *am Rande* hic finit *VD38* | q enim *korr. aus* ergo *SG670* **235** r *am Rande* liberatos *VD38* **237** s et de *korr. aus* et *O93* | t de *fehlt N442; P102; BII13; ex I83; VD38; SG670; Bcan4; S105* **238** u nobis *VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105;* nobis *korr. aus* nos *Bcan4* **239** v scimus *Bcan4* | w qui *N442; VD38; SG670; P102; BII13; S105* **240** x societati *I83* **242** y reportamus *BII13* **247** z *am Rande* z *V630; am Rande drei Punkte N442*

228–230 quoniam…extendit] Coelest. ep. ad episcop. per Vienn. pr. (H. 34). **232–234** quia…invicem] Ioann. XIII. 35. **234–238** Ex…misericordiae] Coelest. ep. ad Vener, c. 11. (H. no. 33). **239 238** ut…dei] Coelest. ep. ad Vener, c. 12. **241–242** ut…reportemus] sec. Greg. M.hom. I. 17. no. 16. Cf. Clem. 27, Sot.1, Fel. I. pp. 7, Lib. 2, Dam. de corep. **247–250** Necesse…formidant] Greg. M. reg. part. II. 6. (2, 20.) aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 13.

humana[a] formidine[b] peccare metuant, <O93, f. 7va> qui divina iudicia non formidant.

S105: Qui praelatos contemnunt

Deteriores[c] quippe sunt, qui <SG670, p. 69a> doctorum vitam moresque corrumpunt[d] his, qui substantias aliorum[e] praediaque[f] diripiunt. Ipsi autem ea, quae extra nos, licet nostra sint, auferunt, nostri quoque detractores et morum corruptores nostrorum sive, qui[g] adversus nos armantur, proprie[h] nosipsos decipiunt, et ideo iuste infames sunt et <VD38, f. 43va> merito ab ecclesia extorres[i] fiunt.

VD38: Quod pro meritis plebis pastores sectę depravantur corrumpantur pravi efficiuntur

Bcan4: XXXVII

P102; BII13: XXXVII Quod[j] pro meritis plebis sepe pastores ęcclesie depraventur

[H. 37] Pro[k] meritis ergo plebis saepe pastores depravantur[l] ecclesiae, ut proclivius[m] corruant, qui sequuntur. Capite videlicet <V630, f. 24vb> languescente[n] facilius reliqua corporis membra inficiuntur[o], sicut[p] scriptum est: Omne <I83, f. 48ra> caput languidum et omne cor merens[q], a planta pedis usque ad verticem non est in eo sanitas. Quapropter manifestum est diabolum, qui sicut leo rugiens circuit[r] quaerens[s], quem possit <S105, f. 29r> devorare,

---

249 a humanam *I83* | b *am Rande* timore *VD38* **252** c *am Rande* Nota *V630* **253** d corrumpunt *korr. aus* corrumpant *Bcan4* **254** e aliorum *fehlt Bcan4* | f *am Rande* agros *VD38* **257** g quia *S105* h propria *VD38* **259** i *am Rande* alieni *VD38* **263** j Quod pro *korr. aus* Quod *BII13* **265** k *am Rande* H *O93; am Rande* z *V630* **266** l derivantur *I83;* deviant *SG670; S105;* deviantur *Bcan4* | m proclivivius *O93* **268** n *interlinear* infirmante *VD38* **269** o *interlinear* corrumpuntur *VD38* | p ut *V630* **270** q *interlinear* tristans lugens *VD38* **272** r circumit *E97* **273** s *am Rande am Rande unleserliche Rubrik BII13*

252–258 Deteriores…decipiunt] Isid. sent. III. 38. no.5. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c.30. Cf. Ant. 5. **265–279** Pro…ruant] sec. Isid. sent. no. 3. 4. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c.30. Cf. Ant. 5.

---

253 doctorum] prepositorum CT_6; ID_6 **254** diripiunt] corrumpunt ID_6 **254–282** Ipsi…nobis] *fehlt* CT_6; ID_6 **265** ergo] *fehlt* $74T_5$; AL_8 **267** videlicet] *fehlt* DG_4 **273** quaerens] *fehlt* $3L_6$ | devorare] devorari $3L_6$

cordibus[t] plebium suadet[u], ut doctores[v] atque pastores suos detractionibus irrogent <N442, f. 24va> vel accusent, <BII13, f. 40rb> ut plebibus[w] languescentibus[x] vel angentibus[y] non tenentes[z] pastoribus frena[a] earum[b] lascivient[c] [d] atque in ima ruant[e], ut[f] [g] salutem[h] si[i] [j] eas[k] periclitare[l] possint. Multum vero distant damna morum[m] <SG670, p. 69b> a damnis rerum temporalium, cum ista extra nos sint[n], illa[o] vero in nobis.

Bcan4: XXXVIII

P102; BII13: XXXVIII Quod sententia Cham damnentur qui produnt culpas suorum doctorum vel praepositorum[p]

S105: De his qui eorum culpas produnt

[H. 38] Sentientia quoque Cham filii Noe damnantur[q], qui[r] suorum doctorum vel praepositorum[s] culpas[t]

---

274 t cordis *Bcan4* | u suadere *VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105* | v doctores atque pastores suos detractionibus] doctoribus atque pastoribus suis detractiones *VD38; P102; BII13* **276** w *interlinear* vel plebes *V630;* plebes *korr. aus* plebibes *VD38; plebes P102; BII13* **277** x *interlinear* tes *V630;* languescentes *VD38; BII13;* languenscentes *P102* | y agentibus *interlinear* tes *V630, am Rande* R*;* agentes *VD38; P102; angentibus fehlt SG670; S105; languentibus Bcan4; angentes BII13* | z *interlinear* vel tibus *V630;* tenentibus *I83; VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* **278** a frena earum] frameam *SG670;* framea *S105* | b eorum *V630; N442; E97* | c *am Rand* luxurientur *VD38* d lasciviant *SG670; E97; S105* **279** e *am Rande* cadant *VD38* | f ut salutem si] et a salute *korr. aus ad salutem SG670; ad salutem S105* | g ut salutem si eas periclitare possint *fehlt V630; E97* | h saltem *VD38; P102; BII13* | i sic *VD38; P102; BII13; si fehlt SG670; S105* | j si eas] earum *I83; Bcan4* | k eas *fehlt VD38; P102; BII13; eo korr. aus ea SG670; ea S105* | l periclitari *VD38; P102; BII13; periclitari korr. aus periclitare SG670* **280** m *am Rande* conversationum *VD38* **282** n sint *korr. aus sit P102* | o alia *I83; Bcan4* **285** p propositorum *BII13* **287** q damnantur *korr. aus* damnatur *SG670;* damnatur *S105* **288** r *am Rande unleserliche Rubrik BII13* | s propositorum *I83; Bcan4; prepositorum korr. aus propositorum BII13* | t culpam *V630; E97*

280–282 Multum…nobis] Isid. sent. no. 5. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c.30. **287–290** Sententia…monstravit] Isid. sent. 39. no. 4. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 31. Cf. Fab. 22.

---

274 suadet] suadere $3L_6$ **274–275** doctores…detractionibus] doctoribus atque pastoribus suis detractiones $3L_6$ **276–278** plebibus…pastoribus] plebes languescentes vel agentes non tenentibus pastores $3L_6$ **278** earum] eorum $3L_6$ **279** salutem…eas] saltem sit $3L_6$ | periclitare] periclitari $3L_6$ **287** quoque] $74T_6$; AL_9; DG_5; DG_6; quippe ID_6 **288** doctorum…vel] *fehlt* CT_6; ID_6 | culpas] culpam $74T_6$

<Bcan4, f. 47v> produnt ceu[u] Cham, qui patris pudenda[v] non operuit, sed deridenda[w] monstravit.

Bcan4: XXXVIIII

P102; BII13: XXXVIIII De doctoribus vel pastoribus ecclesiae si a fide exorbitaverint et ut plebes adversus pastorem suum non tumescant aut clerus detractionibus non vacet

S105: De reprobis moribus pastoris tolerandis

[H. 39] Doctor[x] autem vel pastor ecclesiae, si a fide exorbitaverit[y] [z], erit a fidelibus corrigendus, sed[a] pro reprobis[b] moribus magis est tolerandus[c] quam distringendus, quia rectores ecclesiae a deo sunt[d] iudicandi, sicut ait propheta: <I83, f. 48rb> Deus <VD38, f. 43vb> stetit in synagoga deorum, in medio autem deos[e] discernit[f] [g]. Unde[h] oportet unumquemque fidelem, si viderit aut cognoverit plebes suas adversus pastorem suum tumescere[i] aut clerum detractionibus vacare[j], hoc vitium pro viribus exstirpare prudenterque corrigere satagat[k], nec[l] eis in quibuscumque negotiis misceri, si incorrigibiles apparuerint, antequam suo <BII13, f. 40va> reconcilientur[m] doctori, praesumat[n], quoniam tam sacerdotes quam reliqui fideles omnem[o]

---

289 u seu *I83;* sicut *SG670; S105* **290** v *am Rande* turpia *VD38* | w ridenda *SG670; S105* **296** x *am Rande* z *V630* **297** y *am Rande* declinaverit erraverit *VD38* | z exorbitaverit *korr. aus* exorbitaverint *O93* | a *am Rande* N *SG670; am Rande unleserliche Rubrik BII13* **298** b *interlinear* malis *VD38* | c tolerandus quam distringendus *korr. aus* tolerandus *S105* **299** d sunt iudicandi] iudicandi sunt *V630; E97;* iudicandi sunt *korr. aus iudicandi SG670* **302** e deus *I83; Bcan4* | f *am Rande* iudicat *VD38* | g diiudicat *V630; E97* | h *am Rande* z *V630* **304** i *am Rande* superbire *VD38* **305** j *am Rande* studere *VD38* **306** k *am Rande* studeat *VD38* | l ne *I83; Bcan4* **308** m reconcilientur *korr. aus* reconlientur *S105* | n praesumant *V630* **309** o omnes *V630; VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105*

296–302 Doctor…discernit] Isid. sent. 39. no. 6. 5. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 31. Cf. Clem. 42, Calist. 3, Fab. 23. **309–313** quoniam…separentur] Isid. sent. 46. no. 4. aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 36. Cf. Greg. M. ep. ad Fel.

---

289 ceu] sicut RC_3 **289–290** patris…pudenda] verenda patris DG_5 **290** deridenda] ridenda RC_3; DG_5; DG_6 **296** Doctor…vel] *fehlt* CT_6; ID_6 | autem] *fehlt* AL_{10} | ecclesiae] ecclesiarum ID_7 | fide] fidelibus DB_5 **298–299** quam…distringendus] *fehlt* $74T_6$ **299** deo] Domino RC_4; DB_5; IP_4; ID_7 **299–300** sunt…iudicandi] iudicandi sunt $74T_6$; CT_6; ID_6 **302** discernit] diiudicat $74T_6$; CT_6; ID_6; IP_4; ID_7 **302–309** Unde…quoniam] Item ID_6 **309** omnem] omnes; DB_5; ID_6

summam[p] [q] debent habere curam de his, qui pereunt, quatenus[r] <E97, f. 25va> eorum redargutione[s] [t] aut corrigantur <SG670, p. 70a> a peccatis, aut si incorrigibiles apparuerint, ab ecclesia[u] separentur[v].

V630; E97: DE SUBIECTIS QUI AMICI SUNT INIMICIS[w] EPISCOPORUM SUORUM

Bcan4: Cui episcopus inimicus est pro actibus suis nullus ei amicus esse debet et nec loqui cui non loquitur donec satisfaciat Quod si quis fecerit excommunicatus esse atque ab ęcclesia pelli debet

S105: Qualiter petrus in ordinatione clementis ecclesiam docuerit cessare se a communione eorum qui in offensione eorum episcopi sunt

Ait ergo beatus apostolorum princeps Petrus[x] de sancto praedecessore nostro Clemente plebibus praedicando, quando[y] docebat[z] eas[a], qualiter ei oboedire deberent[b] eumque[c] observare, inter cetera ita:

I83: Cui episcopus inimicus est pro actibus suis nullus ei amicus esse debet et nec loqui cui non loquitur donec satisfaciat Quod si quis fecerit excommunicatus esse atque ab ecclesia pelli debet

S105: Qua diligentia sit observandus pontifex

Si[d] inimicus est alicui pro actibus suis, vos nolite exspectare, ut ipse vobis[e] dicat: cum illo nolite amici esse, sed prudenter observare debetis, et voluntati eius absque communicatione[f] obsecundare[g] et <I83, f. 48va> avertere vos ab eo, cui ipsum sentitis adversum[h], sed nec loqui his, <VD38, f. 44ra> quibus ipse non loquitur, ut unusquisque[i], qui hic[j] in culpa

---

310 p *am Rande* magnam *VD38* | q summam debent] debent summam *korr. aus* summam *V630* **311** r *am Rande* Nota *BII13* s *am Rande* repraehensione vituperatione *VD38* | t radargutione *SG670* **313** u ecclesia *korr. aus* ecclesiae *V630* | v separentur *korr. aus* separantur *SG670* **314** w inimicorum *E97* **323** x Petrus *fehlt P102; BII13* **325** y quando *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* z docebat *korr. aus* docebant *V630;* docens *SG670; S105* | a eos *VD38* **326** b deberent *korr. aus debent S105* | c eumque observare *korr. aus* eumque observare eumque observare *V630* **331** d *am Rande* N *SG670* **332** e vobis *korr. aus* nobis *S105* **334** f communione *SG670; S105;* commutatione *P102; BII13* | g *am Rande* consentire *VD38* **336** h aversum *I83* **337** i unusquisque *korr. aus* nusquisque *P102* | j hac *SG670; S105*

331–344 Si…reliqua] Clem. ep. I. (c. 17. i. f., 18). Cf. Alex. 6, Fab. 6.

est, dum cupit omnium vestrum amicitias[k] ferre, festinet citius reconciliare[l] <V630, f. 25ra> ei, qui omnibus praeest, et[m] per[n] hoc redeat ad salutem, cum oboedire coeperit monitis praesidentis. Si vero quis amicus fuerit[o] his, quibus ipse non loquitur, unus est et ipse ex illis, qui exterminare dei ecclesiam volunt, et reliqua. His[p] aliisque[q] quamplurimis documentis facile unusquisque[r] advertere[s] [t] potest[u], qualiter <BII13, f. 40vb> oboedire et obtemperare <SG670, p. 70b> debet[v] praepositis[w] suis, et qualiter circa eos agendum sit, quibus ipsi[x] aut amici sunt aut inimici.

Bcan4: XL

P102; BII13: XL Quod qui non observat praecepta canonica excommunicatus habeatur et ut unusquisque parcat a laceratione vel detractione linguae suae

[H. 40] Si[y] quis enim haec praecepta[z] non observaverit[a], hostis est animae suae, et non tantum infamis, sed[b] et[c] excommunicatus atque alienus[d] ab ecclesia efficiatur, quoniam necesse <S105, f. 29v> est, ea vitia ferro abscidere, quae aliis medicaminibus non sanantur.

Parcat unusquisque a laceratione vel[e] detractione linguae suae caveatque, ne aut linguam[f] aut[g] aures

---

338 k amicitia *Bcan4* **339** l reconciliari *SG670; E97; S105* **340** m ut *I83* | n pro *SG670; S105* **342** o fuerit his] his fuerit *SG670* **344** p *am Rande* Nota *VD38* | q aliisque quamplurimis] aliis quemquam plurimis *BII13* **345** r unusque *BII13* | s *am Rande* cognoscere intelligere *VD38* | t avertere *O93;* advertere *korr. aus* avertere *N442; I83; VD38* | u potest qualiter *korr. aus* potest *S105* **347** v debeat *SG670; S105* | w praepositis *korr. aus* propositis *S105* **348** x ipsi *fehlt P102* **353** y *am Rande ; vor* Si *Rubrik* | z praecepta] praecepit an *O93;* percepit et *VD38; P102; BII13* | a observavit *VD38; P102; BII13* **354** b sed] sed et *korr. aus* sed *Bcan4* **355** c et *fehlt V630; N442; I83; VD38; E97; P102; BII13* | d alienus *korr. aus* olienus *VD38* **359** e vel detractione *fehlt BII13* **360** f linguas *SG670; S105* | g *interlinear* detrahente *VD38*

353–354 Si… suae] Hieron, ep. ad Oceanum de vita cleric. (11, 371.) aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 98. Cf. Corn. 3. **356–358** quoniam… sanantur] Siric. ep. ad Eum. c. 7. i. f. (H. no. 3). Cf. Fab. 11, damn. Vigilii, Symm. syn. VI., Pelag. II. pp. ep. 1. **359–372** Parcat… linguam] sec. Hieron, ep. ad Nepotian. no. 14. 15. (1, 268.) aut conc. Aquisgr. a. 816. lib. I. c. 94. Cf. Ant. 5, 6.

---

353 enim] *fehlt* PG$_6$ **356** quoniam] quia PG$_6$ **357** aliis] *fehlt* PG$_6$

habeat prurientes[h], id est, <I83, f. 48vb> ne <N442, f. 24vb> aut aliis deroget detrahatque[i] quoscumque[j] aut alios audiat derogantes vel detrahentes, <VD38, f. 44rb> custodiatque[k] quisque sermones suos et sciat, quia, quaecumque[l] de aliis loquitur, sua[m] sententia iudicabitur. Caveat[n] etiam omnis fidelis, ne[o] derogando, quid[p] in domo cuiusquam agitur[q], alia domus[r] per eum cognoscat[s], sed omnium christianorum domos quasi proprias[t] amet[u]. Nemo enim invito auditori libenter refert, sitque uniuscuiusque <O93, f. 7vb> studium, non solum oculos castos servare, sed et linguam.

<SG670, p. 71a> Vos autem, carissimi, qui estis[v] sub domini disciplina constituti, sic vos exhibete ut veri ministri[w] dei et dispensatores ministeriorum[x] eius, <BII13, f. 41ra> ut[y] non[z] vituperetur ministerium vestrum[a], <E97, f. 25vb> ne fiat in vobis[b], sicut scriptum est: Erit <Bcan4, f. 48r> sicut populus sic[c] sacerdos[d].

Bcan4: XLI

P102; BII13: XLI Sic omnes corrigendi sunt ut nemini aliquis noceat

[H. 41] Sic[e] enim vos vestrosque et cunctos corrigite, ut nemini noceatis, quatenus et[f] ab hominibus[g] bonam

---

361 h prurientes *korr. aus purientes E97* **362** i detraat *I83* | j quibuscumque *I83; SG670; S105;* quibuscumque, *interlinear* quos *Bcan4* **364** k custodiat *I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **365** l quicumque *V630; SG670; S105;* quęcumque *korr. aus* cumque *N442* | m sua sententia] sententia sua *E97* **366** n *am Rande* z *V630* | o *am Rande* cum *V630* **367** p quod *korr. aus* quid *V630;* quod *VD38; P102; BII13* | q iterum *I83; SG670; Bcan4; S105* **368** r domos *I83;* domus *korr. aus* domos *S105* | s agnoscat *S105* **369** t prorias *BII13;* proprias *korr. aus* proprios *S105* | u amaet *korr. aus* amat *V630;* aestimet *VD38; P102; BII13; habet Bcan4* **373** v estis *korr. aus* esti *V630* **375** w discipuli *SG670; S105* | x mysteriorum *SG670; S105* **376** y et *E97* | z non vituperetur ministerium vestrum] ministerium vestrum non vituperetur *E97* **377** a nostrum *SG670; S105* | b vobis sicut *korr. aus* vobis *BII13* **378** c sic] sic et *VD38; BII13;* sic et et *P102* **379** d sacerdotes *I83;* sacerdos *korr. aus* sacerdotes *Bcan4* **383** e *am Rande ; vor* Sic *Rubrik* **384** f ut *I83; Bcan4* | g hominibus *korr. aus* omnibus *O93;* omnibus *SG670; Bcan4; S105;* ominibus *BII13*

373–389 Vos…inconcussa] Zachar. ep. ad Franc, (int. ep. S. Bonif. no. 50. p. 105), Ben. 1.1.

acquiratis famam[h] et a deo mercedis praemium in[i] aeterna beatitudine percipere mereamini. Et si quid[j] adversi de unitate ecclesiae acciderit, radicitus <I83, f. 49ra> amputetur[k], et dei ecclesia fruitusque[l] servorum eius maneant[m] inconcussa[n]. Propter[o] quod, carissimi, exspectantes satagite immaculati, ei inveniri in pace et domini nostri longanimitatem salutem arbitramini. Et[p] estote ergo prudentes atque vigilate in orationibus ante omnia autem mutuam in vobismetipsis <VD38, f. 44va> caritatem continuam habentes, quia caritas operit multitudinem peccatorum, hospitales invicem sine murmuratione, unusquisque, sicut accepit gratiam, in alterutrum <SG670, p. 71b> illam administrantes sicut boni dispensatores multiformis[q] [r] gratiae dei. Si quis loquitur, quasi sermones dei, si quis ministrat, tamquam ex virtute, quam[s] administrat deus[t], ut in omnibus honorificetur[u] deus <V630, f. 25rb> per Iesum Christum, cui est gloria et imperium in saecula saeculorum. Amen.

O93, f. 7vb; V630, f. 25rb; N442, f. 24vb; I83, f. 49 ra; VD38, f. 44va; SG670, p. 71b; Bcan4, f. 48r; E97, f. 25vb; P102; BII13, f. 41ra; S105, f. 29v

---

385 h famem *O93* | i in *fehlt V630; E97* **386** j quod *Bcan4* **388** k amputetur *korr. aus* ampetur *O93* | l fructusque *korr. aus* fruitusque *V630;* fructusque *VD38; SG670; Bcan4; E97; P102; BII13; S105* **389** m maneat *V630; I83; SG670; Bcan4; S105; maneant korr. aus maneat N442* | n *am Rande* inperturbata incommota *VD38* | o Propter quod] Propterea *I83; SG670; Bcan4; S105* **391** p Et *fehlt VD38; SG670; E97; P102; BII13; S105* **398** q *am Rande* diverse *VD38* | r multiformis *korr. aus* multis formis *BII13* **400** s qua *korr. aus* quam *BII13* | t d *I83;* deus *fehlt Bcan4* **401** u honorificetur deus] honorificetis deum *SG670; S105*

389–391 Propter…arbitramini] II Petr. III. 14.15. **392–403** estote… Amen] I Petr. IV. 7-11.